

פרק רביעי; דף לט

סד. א. כיצד סדר ההגדרה על שני השעירים?

ב. כמה פעמים היה הכהן הגדול מזכיר את השם המפורש ביום הכפורים?

א. הכהן הגדול עומד בבגדי לבן במזרח העזרה לצפון המזבח (לז), ושם שני השעירים מימין ומשמאל. טרף (רש"י: חטף. הערוך: ערבב) בקלפי והעלה שני גורלות, אחד כתוב עליו לשם (כלומר שם השם היה כתוב עליו. עפ"י הר' אליקים) ואחד כתוב עליו לעזאזל. הסגן [הוא הכהן הממונה תחת הכהן הגדול אם יארע בו פסול] בימינו וראש בית אב משמאלו. אם של שם עלה בימינו – הסגן אומר לו: אישי כהן גדול, הגבה ימינך. ואם של שם עלה בשמאלו – ראש בית אב אומר לו: אישי כהן גדול, הגבה שמאלך. כן סתמה משנתנו, כדעת רבי חנינא סגן הכהנים. ואילו רבי יהודה אמר בברייתא משום רבי אליעזר: הסגן וכהן גדול מכניסים ידם בקלפי [שעדיף ימין של סגן משמאלו של כהן גדול], אם בימינו של כה"ג עולה – הסגן אומר לו אישי כה"ג הגבה ימינך. ואם בימינו של סגן עולה – ראש בית אב [ולא הסגן] אומר לו לכהן גדול: דבר דבריך – לה' חטאת.

א. לדעה זו האחרונה, זה שעלה של שם בידו, בין כהן גדול בין סגן – מגביה ידו (כן משמע בתוס' ישנים).

הלכה כדעה ראשונה וכסתם משנתנו, שהכהן הגדול מעלה את שתי הגורלות בשתי ידי (רמב"ם ג,ג).

ב. עלה הגורל של שם בשמאל – אין להחזירו לימין (להלן מ: ומשמע בסוגיא, וכן מבואר בתוס' ד"ה כיון) שאם הגרלה אינה מעכבת, וקבע השעירים בקריאת שם שלא כפי הגורל – קריאת השם היא הקובעת). נותן הכהן הגדול את הגורלות על שני השעירים ואומר 'לה' חטאת'. רבי ישמעאל אומר: לא היה צריך לומר 'חטאת' אלא 'לה' – והם עונים אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. [אין צריך ליתן את הגורלות על השעירים עד שעת שחיסה (אשר עלה – כיון שעלה שוב אינו צריך). להלן מ: כהסבר רבא לברייתא].

א. יש להסתפק אם הכהן מניח את שני הגורלות על השעירים ביחד, אחד בימינו ואחד בשמאלו, או שמה נתינת הגורלות צריכה להיות ביד ימין דוקא (עפ"י שפת אמת).

ב. בתוספתא (הביאורה הסמ"ג והריטב"א) מובא שהכהן הגדול אומר 'לה' והסגן אומר 'חטאת'. ואולם הרמב"ם נקט כדברי משנתנו שהכהן הגדול לבדו אומר. ויש מי שכתב שהתוספתא הולכת בשיטת רבי יהודה משום רבי אליעזר שהסגן מעלה גורל עם הכהן הגדול והרי הוא משתתף בהגדרה לכל דבר (עפ"י שיה יצחק).

אמירה זו דרשוה בתורת כהנים מן הכתובים.

ג. מלשון הפיוט נראה, וכן מבואר בדברי הרמב"ם, שאמירת 'ברוך שם...' באה מיד עם אמירת השם, לא לאחריה. וכן מובא בשם הגר"ח בבאור הכתוב וימהר משה ויקד ארצה וישתחו – עם תחילת השמיעה (ומדברי רבנו בחיי משמע לכאורה שטעם הדבר כדי שלא ישמע שם המפורש לרבים, לכך היו עונים מיד כדי שיבלע קולו בקולם).

אמר רבא: קלפי של עץ היתה, של חול, ואינה מחזקת אלא שתי ידיים – כדי שלא יכוין ויטול. ולכך היתה של חול, מפני שהיתה של עץ ואין עושים כלי שרת מעץ. ולא עשאוה מכסף וזהב – שהתורה חסה על ממונם של ישראל.

נראה שאם רצה היחיד לעשותה של כסף וזהב – רשאי. בדומה לבן-גמלא שעשה את הגורלות של זהב (לקוטי הלכות ב'עין משפט).

ואולם הריטב"א כתב שהקלפי אינה דומה לגורלות ולידות הכלים שעשאוה זהב ושכחום – כי הקלפי אינה מדאורייתא והשימוש בה אינו תדיר אלא פעם אחת. אבל להלן הביא הריטב"א דעה שהקלפי חובה דאורייתא.

יכולים היו להשתמש בקלות ובשאר כלים ולמה אמרו 'קלפי' מיוחדת – לעשות פומבי לדבר (עפ"י ירושלמי).

ב. עשר פעמים מזכיר כהן גדול את השם (המפורש. ירושלמי – מובא בתו"י) בו ביום; תשע בשלשת הידידים, שלשה בכל וידוי, ועוד אחד בגורלות.

כתב מהרש"א: היה מגביה קולו יותר ויותר בכל הזכרה, שהן כנגד עשר ספירות, עשר קדושות עליונות זו למעלה מזו.

סה. אלו דברים נשתנו במקדש משמת שמעון הצדיק, ואלו דברים נשתנו קודם החורבן?

תנו רבנן: ארבעים שנה שמש שמעון הצדיק היה גורל עולה בימין כהן גדול. מכאן ואילך פעמים עולה בימין פעמים בשמאל; וכן לשון של זהורית – פעמים מלבין פעמים אינו מלבין; ונר מערבי – פעמים דולק פעמים כבה; ואש של מערכה פעמים מתגבר פעמים אין מתגבר ולא היו כהנים נמנעים מלהביא עצים למערכה כל היום כולו [מלבד שני גזירי עצים שהבאתם חובה בכל אופן]; ונשתלחה מארה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים, וכל כהן מגיעו כפול [הצנועים מושכים את ידיהם והגרגרנים נוטלים ואוכלים. ומעשה באחד שנטל חלקו וחלקו חברו והיו קורים אותו בן חמצן עד יום מותו]. משמת שמעון הצדיק נמנעו אחיו הכהנים מלברך בשם.

כתב רבנו אליקים (במשנה לעיל לה:), מיום שמת שמעון הצדיק לא היה אומר הכהן הגדול 'אנא ה' בשם עצמו, אלא 'אנא בשם'. ומדברי הרמב"ם (עיוהכ"פ ב,ו) אין נראה כן.

ארבעים שנה קודם חורבן הבית לא היה גורל עולה בימין, ולא היה לשון של זהורית מלבין, ולא היה נר מערבי דולק, והיו דלתות ההיכל נפתחות מאליהן (סימן לאויבים לבא ולהכנס. בירושלמי פרשו שהיו ננעלות מבערב, ולמחרת היו משכימים ומוצאים אותן פתוחות. וע' גם בשפת אמת. ואולם הרי"ד פירש, לאחר שהעביר את הנסר ואת הפתחות היו נפתחות מאליהן, ומתחילה היו נפתחות בדוחק) – עד שגער בהן רבן יוחנן בן זכאי.

דפים לט – מ

סו. האם עליית הגורל, הנחתו על השעיר והידידי עליו, מעכבים את העבודה אם לאו?

אמר רבי ינאי: עליית גורל מתוך קלפי – מעכבת (את העבודה. ואם קרא שם בלא גורל – לא עשה כלום ויכול להחליפם, כדלהלן). הנחה על השעירים אינה מעכבת (שכבר נקבע הדבר בעלייה. ערש"י). ורבי יוחנן אמר: אף עלייה אינה מעכבת. וכן סובר רבי שמעון – הגרלה אינה מעכבת, ולכך אמר שאם מת אחד מן

שכב